

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČR

Radnická 14/16, 602 00 Brno
IČO: 70 94 05 17 DIČ:CZ – 70 94 05 17 č.ú.27 – 85 77 11 02 27 / 0100
Tel. 515 917 586, e-mail podatelna@ekcr.cz, www.ekcr.cz

Stanovisko Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR ze dne 26. 06. 2019 ke střetu exekučního a insolvenčního řízení

EK/leg/02/2019

Právní a legislativní komise Exekutorské komory ČR (dále též „Komise“ nebo „PaL komise“) byla soudním exekutorem JUDr. Milanem Usnulem, Exekutorský úřad Praha 9 požádána o zaujetí stanoviska k řadě otázek souvisejících se střetem exekučního a insolvenčního řízení. K jednotlivým otázkám se Komise vyslovuje následovně.

Zahájení insolvence - oddlužení

1. a) Považuje Komise výklad, že přihlášení nákladů (tedy hotových nákladů včetně minimální odměny) je možné dle IV. ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016 za ustálený a praxí přijatý výklad?

Komise má za to, že v současnosti jsou závěry rozhodnutí IV. ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016 ustáleně vykládány a v praxi aplikovány. Na úrovni krajských soudů drtivě. Tazatelem předkládaná rozhodnutí (29 ICdo 56/2015-94, 43 Icm 1227/2018) se nesnaží nálezu Ústavního soudu *a priori* popřít, či obejít tvrzením, že nedopadají na daný případ, v očích Komise jde spíše o výkladové doplnění mezer (podle PaL komise především hledání skulin nevyplněných argumentací nálezu Ústavního soudu), jež podle soudů obecné soudní soustavy nejsou v nálezu zmíněny. I Komisi se jeví, že soudy se tímto způsobem snaží praktický dopad a význam nálezu Ústavního soudu prostřednictvím takového doplnění výkladové mezery (ať už skutečné, nebo jen chtěné) umenšit, či zcela zvrátit.

Např. v rozhodnutí 29 ICdo 56/2015-94, tvrzením, že závěr nálezu ÚS ohledně zákonného nároku na uplatnění nákladů a odměny, až tak úplně nedopadá na odměnu, a to s poukazem svoje rozhodnutí R2/2017, - 29 Cdo 5/2014, které právě Ústavní soud podrobil ve svém nálezu velmi důkladné kritice.

Podle některých insolvenčních soudů nárok na (alespoň minimální) odměnu nevzniká již pověřením, ale (v souladu s judikaturou) až tehdy „*vymohl-li exekutor pohledávku, nebo její část*“. PaL komise má tento názor za nesprávný, protože insolvenčními soudy aplikovaný výklad v první řadě, zcela ignoruje úpravu obsaženou v § 11 odst. 2 vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, v účinném znění (dále jen „ET“), z níž běžným gramatickým výkladem plyne, že pověřenému exekutorovi při zániku pověření náleží vždy odměna 2000 potažmo 3000 Kč, aniž by cokoliv vymohl. V případě, že cokoliv vymůže, určí se mu odměna podle odst. 3, tak, že se použije § 6 ET.

Jako absurdní se jeví taková úprava, že by exekutor, který nebyl provedením exekuce ani pověřen měl nárok na odměnu 500,-Kč dle ust. §11 odst. 4 ET (aniž tedy v řízení konal jakkoliv jinak, než administrativně), avšak exekutor pověřený (který by pohledávku na povinném vymáhal a vykonal násobný počet úkonů) by neměl nárok na odměnu žádný.

V posledku se jako absurdním jeví i závěr, který nutně plyne z teze, že exekutorovi vzniká nárok na odměnu pouze tehdy, vymohl-li část pohledávky, totiž, že exekutor, který vymohl 0,01Kč by měl nárok na odměnu 2000,-Kč, zatímco exekutor, který nevymohl ničeho má odměnu 0,-Kč.

Podotýká se, že výklad bazírující na tom, že nárok na odměnu vzniká s odkazem na ust. § 5 ET až vymožením je gramaticky nesprávným. Tedy neplatí, že exekutorovi podle § 5 ET vzniká nárok na odměnu až vymožením, ale naopak **podle § 6 odst. 1 ET odměna se stanoví „za exekuci“, nikoliv „za vymožením“**. Pouze základ pro výpočet její výše se určí podle § 5 ET z vymoženého plnění a citovaný § 5 ET, pak ve svých různých odstavcích slouží pouze k tomu, aby s ohledem na různé situace (běžná exekuce, movité, nemovité věci a opakující se plnění) stanovil různé základy pro výpočet. Tento výklad potvrzuje i skutečnost, že dle § 1 odst. 3 ET odměna není jen „*provizí z úspěchu*“, ale zahrnuje i náhradu výdajů za běžné administrativní a jiné práce v souvislosti s exekuční činností, proto také náleží dle ust. § 11 odst. 4 ET i v případě, že exekutor nebyl ani pověřen provedením exekuce.

Aplikace rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 29. července 2009, sp. zn. II. ÚS 1540/08, v němž byl poprvé vysloven názor, že „*exekutor má nárok na odměnu, pouze vymohl-li pohledávku, nebo její část*“ (v dobách, kdy ve vyhlášce byla odměna v ust. § 6 ET koncipována „*za provedení exekuce*“ je v tomto smyslu nepřijatelná, neboť citované rozhodnutí řešilo stanovení odměny exekutora v situaci, kdy pohledávka byla uspokojena mimo exekuční řízení a zároveň došlo v mezidobí k zásadním změnám konstrukce příslušných ustanovení exekučního řádu a tarifu.

1. b) Eviduje Komise nějaké rozhodnutí, kdy by insolvenční soud žalobě exekutora na popření odměny vyhověl po 31. 7. 2017?

Komisi jsou známy např. rozhodnutí čj. 59 ICm 4489/2017, 104 VSPH 812/2018-41 (KSPA 59 INS 59 INS 12247/2017) nebo čj. 40 ICm 2045/2016, 12 VSOL 319/2018-74 (KSBR 40 INS 525/2016)

2. a) Může zpravomocnit (před insolvenčí vydaný) Příkaz k úhradě nákladů exekuce v průběhu insolvenčního řízení?

Komise má za to, že PÚNE právní moc nabude a lze ji vyznačit. Do shledání úpadku procesní lhůty exekučních řízení běží, neodloží-li právní moc insolvenční soud podle § 109 odst. 6 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, v účinném znění (dále jen „InsZ“). Po úpadku je pak situace s ohledem na §140a až §140e InsZ jiná.

2. b) Může vydat tento příkaz v průběhu insolvence (za situace, kdy veškeré plnění připadá na náklady, správci není co vydat)?

Judikatura (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5/2014 a sp. zn. 25 Cdo 4802/2008 ze dne 30. 11. 2010) tvrdí bez bližší argumentace, jako *obiter dictum*, že vydání PÚNE (a zřejmě i jeho zpravomocnění) je „*z pohledu insolvenčního řízení*“ prováděním exekuce ve smyslu §109, odst. 1 písm. c) InsZ, snad pro to, že by tím nějak byl dotčen zákaz uplatnění práv vůči majetkové podstatě jinak než přihláškou. Není ovšem nijak vysvětleno, jak přesně by vydáním PÚNE mohla majetková podstata dojít újmy. Notabene když ve stejných rozhodnutích se nároky exekutora na odměnu a náklady považují za náležející ze zákona už od pověření (srov. IV. ÚS 3250/2014). Snad jen v otázce nákladů oprávněného by možné v něčem argumentaci přispědčit.

Vycházíme-li z dosavadní teorie i judikatury, že přiznání náhrady nákladů účastníka je konstitutivním rozhodnutím, pak účastník (zde míněn oprávněný v exekuci) nemůže po zahájení

insolvence své právo na náhradu nákladů oprávněného uplatnit jinak, než přihláškou. V praktickém směru lze jen doporučit výhradní užití § 46 odst. 7 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnost (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, v účinném znění (dále jen „EŘ“). Dle ÚS je toto ustanovení explicitní výjimka, pro získání titulu na odměnu a náklady. Máme za to, že v situaci, kdy by se mělo vydávat usnesení podle § 46 odst. 7 EŘ se vydávání souběžného PÚNE jeví jako v danou chvíli nadbytečné. Exekutor bude inkasovat (a danit) na základě usnesení podle §46 odst. 7 EŘ.

Konec insolvence - oddlužení

3) Jaký má být postup exekutora po skončení insolvence úspěšným osvobozením? Je jednotný správný postup? Je notifikační povinnost vůči soudu?

To, že se nárok stane naturální obligací, neznamená, že jde o situaci srovnatelnou s promlčením. Povinný nemusí namítat osvobození, ani navrhopat zastavení a ani o tom nemusí rozhodovat jen soud. Zjistí-li exekutor, že došlo k osvobození po splnění oddlužení (což zpravidla zjistí v souvislosti s tím, že se dozví o odpadnutí překážky provedení exekuce vzniklé insolvenčí), nemůže bez dalšího dál pokračovat ve vymáhání a měl by postupovat obdobně jako v situaci, kdy věrohodně zjistí, že je zde nějaký ex offo důvod k zastavení exekuce. Standardní je tedy vyzvat oprávněného, zda souhlasí se zastavením exekuce z tohoto důvodu. Pokud souhlasí, exekutor zastaví exekuci; náhradu nákladů povinnému neuloží. Pokud oprávněný nesouhlasí, exekutor postoupí věc exekučnímu soudu k rozhodnutí.

Podotázkou je zda a jak aktivně má „zaparkované exekuce z důvodů insolvence“ exekutor sledovat, aby zjistil, že odpadla překážka, nebo došlo ke splnění oddlužení a osvobození. V těchto případech je určité vhodné cca 1x za rok stav věci zkontrolovat.

4) Je možné, případně nutné rozhodnout v zastavení po osvobození o nákladech? Kdo by je měl nést?

K tíži oprávněného náhradu exekučních nákladů uložit lze. Analogicky z důvodů jako u nemajetného povinného, tj. že nedodržel dostatečnou obezřetnost při podávání exekučního návrhu (např. povinný měl už před podáním exekučního návrhu řadu exekucí zapsanou v CEE). Uložit, lze maximálně do výše neuspokojené části nákladů přihlášených do insolvence.

5) Považuje Komise za vhodné, případně nezbytné, aby vždy (v následujících situacích) bylo rozhodnuto o nákladech řízení v rámci exekuce?

a) Pokud bylo před insolvenčí vymoženo nějaké plnění, nebylo vydáno PÚNE, nebylo rozhodnuto dle § 46 odst. 7 EŘ, protože nebylo co vydávat.

Veškeré vymožené plnění bylo vyplaceno oprávněnému před insolvenčí. V takovém případě bude třeba nejpozději v rámci usnesení o zastavení exekuce o nákladech rozhodnout s tím, že platí jak výše uvedeno, nelze tyto náklady uložit k tíži povinného, pokud byl po splnění oddlužení od jejich placení osvobozen.

b) Exekutor získal plnění z přihlášky do insolvence (nebylo vydáno PÚNE).

Pokud po skončení insolvence exekuce pokračuje, pak je třeba odlišit situaci, kdy neuspokojené náklady exekuce uplatněné přihláškou se staly exekučním titulem, pokud nikoliv, pak rozhodnutí (PÚNE) být vydáno musí. Pokud se exekučním titulem staly (typicky neuspokojená část přihlášky po konkursu) pak by se o nich PÚNEm rozhodovat snad nemuselo a exekutor je nejspíše může bez dalšího vymáhat v pokračujícím exekučním řízení. PaL komise má za to, že nebude však

chybou, když pro pořádek z důvodu právní jistoty účastníků exekutor v takovém případě rozhodne o neuhrazených nákladech v novém PÚNE.

Ohledně toho, co exekutor získal na náhradu nákladů v rámci insolvenčního řízení, již není nutné PÚNE vydávat. Obdobně platí, že rozhodnutí o vydání výtěžku správci podle §46 odst. 7 EŘ nahrazuje v daném rozsahu PÚNE bez dalšího. PaL komise však zdůrazňuje, že uvedený závěr považuje za tzv. „pracovní“, dovozený čistě jen nepřímo výkladem judikatury, nikoliv z dikce zákona.

V případě, že se po skončení insolvenční exekuce zastavuje je třeba nákladovým výrokem ošetřit pouze neuspokojenou část nákladů exekuce (nezískal-li k nim exekuční titul v insolvenční). Nicméně z odůvodnění rozhodnutí by mělo vyplývat, jaké celkem náklady exekutor uplatnil a kdy a jak (odkud) mu byla jejich část saturována, aby bylo možno oprávněnost přiznávaných nákladů, co do výše i nároku na ně, přezkoumat.

6. a) Jaký je osud nákladů exekutora při vymáhání pohledávky neosvobozené dle § 416 InsZ?

Lze dovymoci veškeré náklady exekuce bez ohledu na to, co bylo přihlášeno. Dejme tomu, že exekutor v oddlužení dostal 30% min odměny a 30% paušálu, ale exekuce pro náhradu úmyslně způsobené škody pokračuje dál a pak si samozřejmě dovymůže, jak alikvotní odměnu, tak i zbytek nákladového paušálu, protože oddlužený povinný nebyl osvobozen od povinnosti uhradit tuto pohledávku.

PaL komise má za to, že náklady vymáhání by v tomto směru měly sdílet osud pohledávky, při jejímž vymáhání vznikly. Ve výkonu rozhodnutí by to bylo samozřejmé a nikdo by si takovou otázku ani nepoložil. Jediné co si nelze dovymoci, je odměna z té části pohledávky oprávněného, která byla uspokojena v rámci oddlužení, tedy mimo exekuci.

6. b) Jaký je osud nákladů exekutora, pokud byl návrh (dle staré právní úpravy) podán po zahájení insolvenčního řízení?

Podání exekučního návrhu po zahájení insolvenčního řízení je jedním z výrazných argumentů pro závěr, že oprávněný nebyl dostatečně obezřetný při podávání exekučního návrhu a proto ho při zastavení exekuce v důsledku osvobození po splnění oddlužení stíhá povinnost nahradit náklady exekutorovi.

6. c) Jaký je osud nákladů exekutora, pokud vzniknou v průběhu insolvenčního řízení (např. vyklizení)?

Exekuci vyklizením lze nařídit a provést. Lze-li ji provést, tak by tedy mělo být možné provést ji včetně uspokojení nákladů. Oprávněný, ani exekutor si je nepřihlásí a jsou to nároky vzniklé po shledání úpadku (zákonný nárok na minimální náklady a odměnu je jedna věc, ale nárok na celou odměnu a náklady vznikne až faktickým provedením vyklizení). Vymáhání těchto nákladů však lze (obdobně jako u exekucí pro tzv. „nové dluhy“, tj. tituly vydané po úpadku) vést pouze na majetek, který nespadá do majetkové podstaty; ta je různá při oddlužení zpeněžením, splátkovým kalendářem a konkursem. Lze uvažovat i o tom, zda by tyto náklady neměly mít charakter pohledávek za podstatou.

Období popírání

7. Jak se má (resp. může) exekutor stavět k tomu, že mu soudní judikatura bránila v přihlášení či dokonce mu byla pohledávka popřena? Pokud pohledávka byla popřena s argumentem, že ještě nevznikla, je na místě aplikace § 135 odst. 2 OSŘ?

Pokud nelze náhradu nákladů uplatnit vůči oprávněnému pro nezachování dostatečné obezřetnosti při podávání exekučního návrhu, pak ať už se exekutor nepřihlásil či mu byla pohledávka popřena, ale on nežaloval, tak může zkusit pouze náhradu škody vůči státu. Nic jiného pozitivního nelze dovodit.

8. a) Pokud lze vymáhat škodu po státu, jaké všechny kroky musí exekutor využít (§ 8 odst. 3 zákona č. 82/1998)? Pokud by se PaL Komise ztotožnila s názorem, že k osvobození je třeba podat námitku, bylo by možné škodu chtít až po podání námítky povinným?

Stát se bude nejspíše bránit tím, že exekutor nevyužil zákonné prostředky, když si ani nepodal přihlášku do insolvence, nebo nevyvolal incidenční spor, takže nevyčerpal vůbec žádné zákonné prostředky k uplatnění práva. A bude tvrdit, že judikatura sama o sobě nikomu nebránila, aby podal přihlášku, byť nemohl očekávat, že úspěšně.

Jedině argumentace, že (v duchu návětí §8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb.) jde o případ zvláštního zřetel hodný, kdy není namístě trvat na vyčerpání všech prostředků vzhledem k léta jednotně uplatňované judikatuře zamítající tyto nároky a i třeba vlastním negativním zkušenostem v některých věcech. Tj. poškozený podal přihlášku v 10 věcech, ve všech byla popřena. Podal 5 incidenčních sporů, všechny prohrál, proto další přihlášky ani nepodal.

Po vydání rozhodnutí

9) Pokud má exekutor pravomocně přiznaný nárok – může narušit důstojnost stavu, pokud jej vymáhá? I kdyby si byl vědom zřejmého pochybení soudu při přiznání tohoto nároku?

Na takto obecně formulovanou otázku nelze odpovědět jinak, než že nikoliv. Vymáhání pravomocně přiznaného nároku obecně nemůže narušit důstojnost stavu. Ovšem jak plyne s podotázky, je třeba doplnit protizávěr, že domáhá-li se exekutor práv, o nichž ví, že mu nenáleží, tj. zjevně bezúspěšně uplatňuje svá práva, může tím důstojnost stavu narušit. To platí i zneužívá-li úmyslně vad soudního rozhodnutí (typicky chyba v psaní). Pokud je subjektivní vztah exekutora k obsahu soudního rozhodnutí v rovině nevědomé nedbalosti (bez dalšího presumuje bezvadnost soudního rozhodnutí), pak to důstojnost stavu není způsobitelné narušit. Případ nedbalosti vědomé, tedy, že by exekutor věděl, že rozhodnutí je vadné a přesto byl přesvědčen, že uplatněním nároků z něj se domáhá, toho co mu náleží, asi nemůže nastat, protože buď rozhodnutí nepovažuje za vadné, pak je v rovině nevědomé nedbalosti, nebo jej považuje za vadné a pak každý krok, jímž uplatňuje nároky z něj, je krokem, jímž se úmyslně domáhá práv, o nichž ví, že mu nenáleží. Na okraj pak je třeba podotknout, že pokud by se exekutor domáhal práv, jež si sám svým vadným rozhodnutím dříve přiznal (tedy nikoliv rozhodnutí soudu, ale exekutora samého) a jehož vady je si vědom, pak jde přinejmenším o narušení důstojnosti stavu. Pochybení je omyl, úmyslné zneužití něčeho omylu je nemravné vždy, pokud navíc je zde možnost, že omyl exekutor svým předchozím konáním sám způsobil, pak v případě zneužití takového omylu není o čem polemizovat.